

ШЫН

СЭКП-нин Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин органы

1925 чылда
үлдүстүнген
1962 ч.
ДЕКАБРЬ
28
ПЯТНИЦА
№ 305 (5402).

Өртөө 2 көп,

РСФСР-ниң экономика тиг районнарын тургузар дугайында РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Ч А Р А Ы Ы

Улетпүрү эргелеп башкарып улам аңай сайзыраптайдыр болгаш коммунизмин калбак тургузушкунун үзүнде социалисттик нияттедиг бугурушкунун улам аңай күчүлү-биле көдүрүлгө дугайында партиянын шийирлерин амыдыралга улам чедишкенин боттандырып хандыра соруга-биле Россиянын Совет Федеративтик Социалист Республиканын Дээди Сөвединиң Президиумунун доктаадыр болза:

1. Ам туруп турар экономиктиг административтик районнарын орунга РСФСР-нин дарааында экономиктиг районнарын тургузар:

Утүтү-Волгага — анаа Владимирин, Ивановун, Костроманин болгаш Ярославниң экономиктиг административтик районнары кирер;

Волга-Ватканын — анаа Горькийин, Кировтун, Марийин, Мордовиян болгаш Чуваштын экономиктиг административтик районнары кирер;

Чөө-Сибириниң — анаа Иркутскийин, Читанын болгаш Бурятиянын экономиктиг административтик районнары кирер;

Бирок Чөөн чүтүт — анаа Сахалинниң болгаш Приморьениң экономиктиг административтик районнары кирер;

Барын-Сибириниң — анаа Новосибирскийин, Омскийин болгаш Томскийин экономиктиг административтик районнары кирер;

Барын-Уралдын — анаа Черниин болгаш Удмуртиянын экономиктиг административтик районнары кирер;

Коминин;

Брянскийин;

Кузбастын — анаа Кемеровонун болгаш Алтайнын экономиктиг административтик районнары кирер;

Ленинградтын — анаа Вологдын экономиктиг административтик району кирер, ычгаарга ыш, сазын болгаш ыш болбазырадыр улетпүрү анаа кириш-тирбес;

Москва хоорайнын;

Москванын — анаа Калининни, Москванын, Ра-завьениң болгаш Смоленскийин экономиктиг административтик районнары кирер;

Мурманскийин;
Алдын-Волганын — анаа Астраханьнын болгаш Волгоградтын экономиктиг административтик районнары кирер;
Приволжьеин — анаа Пензанын, Саратовтун болгаш Ульяновун экономиктиг административтик районнары кирер;
Прованскийин — анаа Бранскийин, Балуганын, Орелдун болгаш Туланын экономиктиг административтик районнары кирер;
Сонгу-Чөөн чүтүт — анаа Магаданнын болгаш Якутиянын экономиктиг административтик районнары кирер;

Сонгу-Барын чүтүт — анаа Архангельскийин болгаш Карелиянын экономиктиг административтик районнары база Вологдын экономиктиг административтик районунун ыш, сазын болгаш ыш болбазырадыр улетпүрү кирер;
Сонгу-Ватканын — анаа Ростовтун, Краснодарын, Ставропольдун, Дагестанын, Кабардин-Балкарнын, Сонгу-Осетинин болгаш Чечен-Ингуштун экономиктиг административтик районнары кирер;

Ортаагы-Волганын — анаа Куйбышевтин, Башкир-нин болгаш Татарнын экономиктиг административтик районнары кирер;
Ортаагы-Уралдын — анаа Свердловскийин болгаш Тюменин экономиктиг административтик районнары кирер;
Хабаровскийин — анаа Амурсун болгаш Хабаровскийин экономиктиг административтик районнары кирер;

Топ Кара-хороунун районун — анаа Белгородтун, Воронежтин, Курскийин, Липецкийин болгаш Тамбовтун экономиктиг административтик районнары кирер;

Мурну-Уралдын — анаа Курганын, Оренбургтун болгаш Челябинскийин экономиктиг административтик районнары кирер;

2. Улетпүрү эргелеп башкары-биле РСФСР-нин экономиктиг район бүрүзүгө Улус ажал-агы чөв-дөлин тургузар.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун
Даргазы Н. ИГНАТОВ.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун
Секретары С. ОРЛОВ.

Москва, 1962 чылдын декабрь 25.

Хөй-ниити — улуг күш

Чеди чылдын дөрткү чылы улуг чедишкенин дөстүп турар болгаш Чаа чылга чедир каш-ла хонук арткан. Кандыг-даа ажал-иш-те совет кижилер коммунизм тургузар дөштү бугу улустун өндүрүлүг дөстүрүлгө күжүнүн, билинин болгаш арга-дуржулгазын болгаш чыгыш-терге-биле кыяларын салышкынны ам чоргаарал-биле түннел турар.

Эртти турар чыды бистин республиканың культура-чырыдышкын албан черлери болгаш оларнын амыдыралыг база-ла боттарынын чамдык аңа ажал-херектери-биле дөстүп турарлар. Оларнын хөй кезин СЭКП-ниң XIII съездинин шийирлерин боттандырышкан, он ортузунга масса-политиктиг амыды чорудар талазы-биле партия организациаларынын кол даяр черлери болуп, культура-чырыдышкын албан черлерин хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаар чорукту хөгжүдериңе улуг кичээ-гейин салып турар апарганнар.

Күрүн хөдөө эргелеп башкарып ажалгы чоннарын калбак кыялгы хандыраарынын хөй аңа хөдөөлери бистин партия-ыстың чаа Программалында айткан болгай. Он чугада чүтү культура-чырыдышкын албан черлеринде ам улам калыбын турар. Амы үеде бистин республикада бот-тыныгыр уран чүтү бөлүмнере алдымун хире кижир, чүтү клубна-рын, культура бажынаарынын, кинонарын, библиотекаларын чөв-дөстүрүлгө үш мүн хире кижир хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаар турар болгаш ыңгы арга-биле ажалдаар 8 улусчу университеттер тургустунган. Бо талазы-биле ажалдаар Кызыл хоорайда, Улут-Хем, Таңды районнарада чүгээр чоруп турар. Ылангыла Улут-Хем районда (культура калдынын эргелектиш өз Шинь) ния кааа клуб, 6 мотористер, 40 хире кино-организаторлар, интеллектуал чөвүлдерин, культура калдынын штаттан ажалдаар 4 ин-спекторлары хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаар, олар чон ортузунга культура-чырыдышкын ажалдаар чорударында улуг күш болу берген.

Таңды районун Балгазында ме-ханализация училдизинин бажыны эш Петров удуртка 17 кижир саставтыг культура чөвүлдерин Балгазын, Владимирова, Кызыл-Арм, Марочёва суурларын клубтарында, библиотекаларында методиктиг ду-занын көргүзүп, чамгы ай план-биле ажалдаар турар. Оларнын кол кичээгейин СЭКП ТК-нын ноябрь пленумунун болгаш ССР-ниң Дээди Сөвединин ийги сессия-нын материалдарын калба-биле пропагандаларыгча уладдырган. Он-биле кады ол чөвүлде ында ме-ханализация училдизинин баазын-

га чогунаа колхозтарын ме-хан-изаторларын өөредилгезин орта-ластап турар.

Чөө-Хемчик районун Хайма-ранда эш Д. Ондар эргелектиш библиотекка чөвүлдерин ажалын мергежилдиг организастан. Он активчилери 30 кижир, оларнын ду-засы-биле библиотекка колхозтун ырыкы оларларында, фермаларында болгаш хову тураларында ажал-ишчилерин мон пропагандада бу-рун хаара түдүп турар. Чөвүл-дизин кижигунерин массалыг хем-чег-лерин чорударында, көсүк агит-ацияны кыялында идепкейлиг кыр-жып турарлар.

Культура-чырыдышкын албан черлеринде хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаар чорукту калыбын турар талазы-биле үстүндө дөг өскө-даа таарычалыг чижектерин көргүзүп болу.

Он-биле холбаштыр бо чаа чугада ажал-херекте чамдык райкуу-комнарнын культура болгаш СЭКП райкомнарын пропаганда болгаш агитация киддистер амыгга чедир болур-чогур кичээгейин салып турар дөстүн шутт чугаалар хер-ке. Ылангыла Барын-Хемчик, Бай-Тайга, Бия-Хем, Чөө-Хемчик районнарын культура-чырыдышкын албан черлеринде штаттан дашкаар инструкторлар, чөвүлдер болгаш хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаары-нын өскө-даа хөдөөлери байгай калбарып турар. Барын-Хемчик райкуукомунун эш С. Комбуи-оол эргелектиш культура кидизин бо дугайында өзү барымдаалар, каш кино-организаторлар тургускан боордан өскө тодаргай ажалдар чорутпайн турар. Ол районда культу-ра албан черлеринин ажалын чо-гуур дөстүрүлгө чедир тургустайн, сандарып турарынын бир чылда-газы оң-биле таймдырлаттынар.

Республиканың культура ми-на-стерствонун, он район киддистеринин колпак кичээгейин салгы-дан хөй-ниитинин өзү-биле тургу-туган чамдык коллективтер сөөлүгү өдө сандар, ажалын шутт сула-раткан. Адаа Чадаанын улусту театры болгаш культура универси-теди, мыр бөлүмү, Кызылдың мыр-тааны ансамбли база хөгжүм бө-лүмү хамаржыр. Он аңгыда бо та-лазы-биле хөй-ниитинин үндүргөн ажалдарын чамдык черлерге чогур өйдө дөстүрүлгө, ону ыңымчалыг көрөй, шын аяс шийирлеп тур-ган. Улут-Хем биле Каа-Хем рай-куукомнарын штаттыг культура киддистерин бар турда-ла олар-биле чегелештир хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаар ыңгы киддистерин база тургустуулан.

Чөө-Хемчиктин Сут-Аксинга хөй-ниитинин кыял-гы-биле ажалдаар культура чөвү-лдин тургузар дугайында культу-ра ажалдаачыларынын саналы үр

үеин дүргүзүндө шийирлеттин-мейн келгени анаа тодаргай чижек болу.

Культура албан черлерин эргелеп башкарып хөй-ниити органи-зацияларын киригилгезин калбар-тып, курунениң эргеленинде турар нурлуда черлерин, клубтарын, библиотекаларын болгаш культу-ра-чырыдышкын өскө-даа албан черлерин оларнын эргеленинде эң чоонку чылдарда дамчыдып берсе чогуур дөстүн партиянын чаа Про-граммалында тодаргай айткан. Ич-чангаш бо чугада харымсалгалыг со-рулгазы күтүсүр төлөө, чаа чыл-да республиканың культура албан черлеринде улам хөгжүдүр, ыңгы хөй-ниитинин өзү-биле ажалдаар чо-рук коллективтеринин санын кө-рүдүр болгаш оларга массаны хөй-биле хандышмадыр ужурау.

Штаттан дашкаар киддистерин, инструкторларын, чөвүлдерин тур-гузарда, ыңымчалыг көр болгаш анаа ажалдаачыларын шийли ал-дыр да өзү барымдаалашкын болду-рып, чон ортузунга культура-мас-салыг ажалды чорудуп билер, идепкейлиг болгаш мергежилдиг кижилерин шийли алыр херек. Ол ыш-каш хөй-ниитинин өзү-биле ажалда турар коллективтерге, кижилерге чер-черде партия, совет органна-ры доктаамал дөстүрүлгө көргүз-өр, оларнын ажалын хун бүрү улап башкаар хөдөөлөргө.

Планда ажыр
ТЭЗЛИ. (Телефон-биле) Бай-Тайга районда «Кара-Хөл» колхозтун Ку-ла-Аксир сүт-бараан фермалында колхозунда комсомолчулар, аныктар кол ажалдап турар. Мады, ылангы инекти эки ажаап, темтерин тура-рында коллектив сүт бугуларынын чып планын хуусаа бетинде ажыр күтүскөн. Он уламдында күрүгө 950 центер сүт сазар хүдээле 120,7 хуу күтүскеттине.

Мал ажалында үлгерил, ыла-гы сүт бугуларын улам көвүд-дирне кызым муракчылар ферма-да хөй. Чижээ, комсомолчу А. Хо-муску болунда быгылаан тыва инектерин бирөөздөн-ле он бир айларда 1250 кг сүттү, а комсомол-чу С. Хомуску 1300 кг сүттү сар-ган.

Муракчыларын дуржулгазын калбартышкан, ажал-херекте чет-пестерин илердеп чайдаларында комсомолчу-проектор отрядтары чамдык хемчеглерин чорудуп эгел-дө. Оларнын шыва колхоз бүрү-зүндө, а «Тээди» совхозта дөрт кез-ек терде организастаттыган.

КОММУНИЗМ, КОСМОС, КОСМОНАВТАР

Космостун маадырларынын чаа чыл бүдүүзүндө чугаазы

Совет улустун чаа тикелгелеринин чылы, 1962 чыл төнүп тур. Коммунисттик тургузушкунга — экономиканы, эртемни, культураны хөг-жүдериңге кайгамчыттыг чедишкенин чедип алдыган. Эртти турар чыл космосту шийгээдип алырында алдарыг ажал-херектер-биле база демдеглеттинген.

Космосту шийгээдип талазы-биле 1962 чылда болган кол-кол болуш-куннары чугаалап бээрин бис Юрий Гагаринден, Герман Титовтан, Ан-дрия Николаевтен болгаш Павел Поповичтен айдатын.

КОСМОС КОРАБЫДЕРИНИН БАШТАЙГЫ БӨЛҮҮ

— Космостун чыл демдегелениңе кандыг болушкун киргенил, ужу-рузунун талазы-биле ол кайы хи-ре чугада болуп турары деп силер айттыр турар-дыр силер — деп, космостун баштайгы амыдыралы Юрий Алексеевич Гагарин чугаа-лаан. Он чамында орган «ини»-терин көргөш, хуузмүрөшканын уламчылаан: тулган эрлер, бо бол-базык — Андрей Николаев биле Павел Попович. «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабльдерин деле-гейге бир дугаарында хөй хүннере бө-лүк ужурушкуну — эртти турар чылдын космоска кол болушкуну ол-дур. Космос дугайында, дөштүк апар чоруктун байдалдарында кижинин чурттап база ажалдап болу-рун дугайында эртеме ахыгыт кедергей хөй мөдөөлөр алдыган.

Бистин удузвустун, делегей эртем-нин хөй-ниитинин беди-биле үнө-лөшүн, ол шыларгай маадыр-лыг чорук дараазында ужуруш-куннары белектээрине чугаа-рольду ойнаар дөстүн чигини чок.

Черин чок кызында делегени штурманаар черин «космос» деп кылмаал спутниктер-биле база-ла боттандырып турар деп, Ю. А. Га-гарин уламчылаан. Марс планета-же өкүрү-биле карналып бир чоругу, планеталар аразынын «Марс-1» деп станциянын ужурушкуну база-ла 1962 чылдын чыл демдегелениң кайгамчыттыг арын болуп кирер.

СЭКП ТК-нын ноябрь плену-му, «Делегенин амыг байдалы болгаш Совет Эвиленин дашкык полити-ка» деп илеткеди Н. С. Хру-щевтин кыялын ССР-нин Дээди Сөвединин сессиязы мөдө болгаш мөдө эштерин бүтү космонавтарга, бүтү совет улуска онза ужу-ру-ламы болган. Бистин партия-ыстың болгаш чаа-ыстын ленинчи даш-тык политиказын бүтү совет улус-биле кады бистер дөстүп турар бис.

Чугага Герман Степанович Ти-тов кирген. Черин догандыр чөд-дүн беш шактарын дүргүзүндө өмч-жуктан үзүндөн бээр эркен бүтүн чартык чылдын дүргүзүндө

аңаа кандыг-даа өскөрлүшкүн бо-лаан: биезги хөдөө-ле омак-сөр-гөк, күштүг-шырап, улуг, дозураш карактары биезги-ле хөдөө өөрүш-күтүг.

— Корабль-спутниктеринин бө-лүк ужурушкунунун база бир чугаа талазын мен демдегээр болд-дыр мен — деп, ол чугаалаан. — Ко-рабльдер бот-бодунга чок орбита-га салып үндүрүлгө болгаш космо-навтарын аразында идегелдиг радио харылзазын тургузарынын нарын соругаларын совет эртемденер, инженерлер бир-ле дугаарында, ха-рын-даа чайыналмак кылдыр ший-тирлээн. Бистин «ини»-терин Ан-дрия биле Павел планетаны 112 катап догандыр ужурушкуну кедергей хөй шенелде-шиччилерин ба-за хайгаараларын кылган, ыч-чангаш ол чүдүлгө шийгээдип ажалдап кыялы болгаш өөренип кө-рү ам-даа үргүчүлөшкөн.

Андрей Григорьевич Николаев бөдүнүч болгаш база-ла чугаа-лаан. — Хүн системанын планетала-рыне оруту совет кижилер бир ду-гаарында ахыткан: планеталар аразы-нын станцияларын Айнин болгаш Венеранын талазын ужуруш-куннарын сактып көрүр-дөөн — деп, 3-кү космонавт чугаалаан. — «Марс-1» деп станцияны ырыкы планета-же салып үндүргөн чорук өр-темденерин, конструкторларын, инженерлерин, ахыччыларын, бистин бүтү чонустун чугаа че-дишкенин-дир. Планеталар аразы-нын станцияларын ужурушкуну түннелде кижир төрөткөн ол планетанын дугайында, сыдыс-тар аразынын делегенин ханды-рынын дугайында хөй-хөй чаа чүдүлгө билди алыр. Черге тур-гаш билди алыр арга чок ыңгы чүдүлгө билди алыр. Он аңгыла «Марс-1» деп станциянын космоска чеди ай дүргүзүндө аян-чорук у станциянын аян-бүрү чүдүлгө билди алыр күштүг талазынын кошмак болгаш күштүг талазынын болуш болунар аразын конструкторларга болгаш инженер-лерге бээр.

КОСМОС КЕЗЭДЕ АРЫГ БОЛУР УЖУРАУГ

ССР-ниң Эртемнер академиязы биле аэронавтикаын болгаш космос делегени шийгээдип талазы-биле америк национал эргелекчи аразында дүргүзүлгө чокта чаа ат салган.

— Ийн догандыг дүргүзүлгө дугайында илеткелден кыялы көрөм, Герман. Сен ол айттырларынын тала-зы-биле бидилдиг кижир болгай сен-деп, Павел Попович баштапкангай. — Үш-даа догандыг кыялы бол-гай-ла — деп, 2-ги космонавт харым-лаан. — Космосту шийгээдип хөд-дөштүрүлгө болгаш АКС-ка болгаш Болгарияга болуулар улустар аразынын чөвү-лди хуралдарыга кижир аас-ке-челер болган кижир мен. Эртемде-нер — аян-бүрү улустарын төлө-дөстүрүлгө — боттарынын чедиш-кенин канчаар солтуп турарын дымнарга магалыг чүвө болду. Кос-мосче ужурушкуну космосту бүтү талазын өөренип көрүр бөш уду-күрүп турар дээрин бүтүдө биди-лгит болгай. Ол чорук эртемнин хөй-хөй амыдыралын билгелерин ажалдаарын негеп турар. Октаргай-нын ужу-кыды чок талыгыр ыра-к

тарын шийгээдип алыр чүгө ча-гыс космонавтарга, чамгыс чуртка күш четтинмес. Чурттарынын аразы-нда күш-аңыл хуулаалыг кыялы чорук, космоска оларын хөдөлш-кенин дүргүзүп алыр чорук кос-мос делегени чедишкенин ший-тирлэне кедергей ужу-руулаыг бо-луп турар. ССР-биле АКС-тын ара-зында дүргүзүлгө ат салгыны ма-галым-дыр. Ынчалда-даа чепсеге-линини бүтү-инти болгаш бурун дүгүлү дугайында совет савады хүлээп алган сонда Октаргайын чамгытарын ажалдыр хемчээ чок дүргө-биле чорутунар апар бол-байлаан.

Чугаалажыга Павел Романович Попович кирди берген.

— Чугаалажыга чүгө менеп-тер чүвө менде барык-ла артады-деп, ол чугаалаан. — Мен болза, тай-бынга ылашкымды өскө-даа кижир-ле ышкып, дайынны көр хөдөк кижир мен. Космонавт кижир бол-гашында космос арыг турарын, бир аяс мичаар чугаалап болуру чүвө болза, космоска чамгыс-даа дайын

частышкын болбаан турарын кү-дөп, негеп тур мен.

Дүргүзүлгө байыр чедирип тур-мен, ыччангаш америк астронавтар-биле, а кедизинде барып өскө-даа чурттарын төлөөлөкчилери-биле хол-холундан туттунушкан, күсө-дизин-биле ажалдаар мен.

КҮЗЕП, БОДАП КӨРЭЛИНЕРЕМ

Хүн системанын планеталары — Айже, Марсче, Венереже кижинин мөчч сонгаары ужурушкуннарын дугайында темже эскет чок шийгээдип берип-тир бис.

— Юрий Алексеевич, кайнаар ужураын күзээр силер?

— Эгезинде Хүн системанын планеталарычче — деп, космонавт харым-лаан. — А анаа баргаш, он хөм-чөдөлдөн өртө-даа бөзүлгө чада-нас. Айже, Марсче, Венереже ужу-дары күзөңчиг-дир.

— А кайы планета-же колдуг барыксаар силер?

— Планета бүрү-ле солун бол-дур ийин. Хамыктын мурунда Ай-же барыксаар мен.

— Айже чорутурун чамгы мен бир дугаарында кирдим, сен ону билди болгай сен — деп, «ини» үе-киришкан, Герман Титов чугаалаан.

— А ол планета-же ужурушкуну силер кандыг деп бодаар силер? — деп, ийги космонавт бис айттыр-дын.

— Эгезинде Черин орбита-зынче аар спутникти салып үндүр, азы харын-даа планеталар аразынын орбиталыг кедергей улуз станциязын тургузар апар болу. Ол станциязын космос корабльдерин шут-ла Айже чоруп болу.

— Кижир Айга баргаш чүвө кө-рүл?

— Совет космос ракетазынын 1959 чылда-ла анаа чедиргени совет ымырды көр апар. Ычгаарга ону ыңай «ай дажык» көр апар бол-байлаан — дээш, Герман Титов кат-тырган. — Андряга бөдөн боор, он калай чок кижир болгай, а калайыг кижилерге алак аар апар боор: ол эдентип даштан бичин хөдөк бу-зундуу-даа болза экөөр даалганы калайлары бээр албан болуру эес-бе.

— А силер кайы планетаны эң-не сонугарп турар силер? — деп, ий-нууну баштапканында хуузмүрөш-чоруп олурган Андрей Григорьевич-ден айттырдым.

— Хүн системанын мөдө аң-не ылап планетам — ол дөстө ак-көк планета — Чер ол. Черин кыры-биле ужуруп, космос бөдөлдөн ону көрүп чораш, магалыг ханым мен: он магалыг чарачын чүт дээр боор. Мөң бажыма мындыг бодал чаа-гаар-ла кирин келер: Черин каас-чарачын термодолуг бомбаарын частышкыннары тресес кылдыр кижилер черле канчап дүргүзүп ап шыдаас чүвө. Бис кайнаар-даа ужуруп чорутар болушусса бистин дөдир эш келер черин бистин каас-чараш Черин-ле болгай. Ич-чангаш мен күзөлдөм бистин планетамыс — Черге берип турар мен.

Он харымды мырнын манаттын-маан чүт болган, ыччангаш бис шийгээдип адым чаксаан бис.

— А бир аяс утказы-биле чугаалаар чүвө болза — дээш, Ан-дрия Николаев хөдө-биле айтты, бистин доктаатын — эгезинде Айнин шийгээдип алаа чоругу. Кедизинде барып Ай ужуруп үнөриниң аки де-риттинген, кедергей улуг шөкү болу-дур. Сыдыктар аразынын корабль-дерин Марсче болгаш Венереже Чер-ден салып үндүрүлгө бодаарга, Ай-дан салып үндүрүлгө бөдөн.

— Ол шын — деп, Юрий Гагарин ону дөстөк. — Марсче азы Венере-же ужураында аар космос корабль-дер негеттинер. Оларга инженер-лер-даа, харылаачылар-даа, эртем-денер-даа чоругу апар болу. Ин-дир ужурушкун элээн каш чыл-дарда үргүзүлүр. Таанкы тырттар кижир мун хире бодал папиростар

Ол чугаа-биле бүгү-ле чүвө сөг-леттинген. Н. С. Хрущев «дээр алышкыларын» мында дөг конту-ла эки, тодаргай болгаш кыялыг за-рактарлаан: «Мадыр-космонавтар — ол дөстө коммунист нияттедиг кижинин магалыг бугулары, беди-ки интеллектуалдыг культураны, салгы-сеткил талазы-биле арыг чо-руту болгаш мага-бот талазы-биле сайдырап чоруту бөдөн боттар-лында синирген кижилер-дир. Тө-рөөн чуртка ылашкы, хөй-ниити хү-дөөлөзүн медегер билди чорук, ком-мунизминин өндү-чагай идеялары оларын ажал-хөдөө башкарып ту-рар».

А. РОМАНОВ.
СЭТА-нын хайгааракчы.
ЧУРУКТА: ССР-ниң ужурушкуну космонавтары Ю. А. Гагарин, Г. С. Титов, А. Г. Николаев, П. Р. Попо-вич.

Фото В. Мастоюкову.
СЭТА-нын фотохрониказы.

ВЦСПС-ТИН ПЛЕНУМУНУН ДОКТААЛЫ

МОСКВА. (СЭТА). Октябрь 26-да болган ВЦСПС-тин XI пленумунун түннел хуралында С

ЭЛБЕКШИЛДИҢ ЧАА БЕДИКТЕРИ ЧЕДИП АЛДЫНАР

КИЖИДИЛГЕ АЖЫЛЫН БЕДИК ДЕННЕЛЧЕ

массаны, 26 гектар шөлдүү гектар бүрүздөн 925,3 центнер ногаан массаны ажалп алган. Ол-аз совхоз та М. Ф. Иванов 50 гектар шөлдүү бир гектарында-на 502 центнер Каз-Уем районун «Октябрь 30 чылы» колхозуна А. М. Абрамов 61 гектарын бир гектарында 421 центнер, а 11 гектарын бир гекта

ДИЛГЕ А ИК ДЕННЭ

турар черлерде бедик дүжүттөр алынып, нийинтип мады өңи шынаадыг кукуруза силосу-биле хандиртынып турарын сөөлгү чылдарның дуржулгазы көргүзүп турар.

ЖЫЛЫН ЛЧЕ

херип турар. Ол болза кукурузаны
холдун күш-ажылынын чарыгалы
попка өстүрер уеде онза чууга.
Манда илииртээшкин онза уjur-ду-
залыг болгаш тарылгаларны ажаары-
нын системанын чардымас зве-
нозу болур. «Межегей» совхозтун
кукурузачылары эштер Пикало, Ци-
пушев олар үстүндө айткан чурум-
ну шынчыл сасыр турар.

Мал ажилынын продуктуларын зытти, сүтүү, дүгү бүдүрерин болгаш малдың баш санын өстүрерин чедишкениниг боттандылар дээш бүгү бар-ла аргаларын ажылдарын партия, совет организацияларын

Дыка хөй ажил-агыйдар кукуруза өстүрер талазы-биле 1962 чылда харыссалга чөк ажилдаан. Чижээ «Барлык» совхозка кукурузачыларнын алды звенозун тургускан турган. Тарымга добузлан соонда оларнын бежи алтын а ажал азын.

тереттин мейи турарыш саяал бер
геннер шүгүмчүлээн. Чамдык кол
хозтар хойжу бригадаларын бот
оруул-чарылгаже кинирерин диди
эвес шииттирлеп турараар. «Чолу
раа» колхозтун даргазы эш Төмүр
оол ол колхозтун чыл отаткын

А. БАКУЛИН,
көдээ ажыл-агый продуктулары-
нын бүдүрүлгө болгаш бететке-
лер министрствозунун кол

Чурунта: М. Вазев «Москвич» деп чиник машинаны септetur. Фото П. Гольцовуу.

Агитколлектив

Тожу районун «Совет Тыва» колхозунун тайгаларга айткан аңчыларынын дөй кезин олза-омакты чынып көрү туралар. Аңчылар В. Серенгин, Б. Зрестол 42 кишти, 68 кишини, 2 адыгын болгаш эскеда аң-адулту колхозуна эйкен дү-көлдүгү менен аңчыларга айткан.

АГИТКОЛЛЕКТИВ

аймы-биле хувааттыгган. Пленумвун

Хүндүткелди
чаалап алган

Чөөн-Хемчик районда «Сут-Хая» совхозтун Бора-Тайга салдырында үстүртү баранарын магазининен сатылгычы С. Дотте салгы тутумунга 20 айга чыл ишинде ак-сеткилди жыйнамак ажилдап келген. Оон магазини арыг-шевер, бараан бүртүрү көсүкү, чүрүм-чыскаалдыг салдырган. Бараан саарылгазынын айыварта планын доттамак ажыр күөдүгүн анза чаңчыл болу берген.

Мурагычы сатмгыж, кооперация кегижүгүненирин ортузунга таймдыл жымдырын багай энес чорудуу турар болаш чоокку үедэ безин 60 ажыр кижини кооперация кегижүгүнуге кийрип алган. Эш Дотте недөдө бир катан Хөлүктүгүн, Чечеттинин болгаш өскө-дө чоок-кавыны малчынарынын туралгазынга хергелдегн чүгүдө бараанарын барып сатылгылашмаан, оларнын ортузунга беседим, согуз нончугазын чорудуп, племнүмү болгаш сессиянын шинтирлерин тапшытырып турар.

С. БАЗЫР-ОД

Б р и г а д и р

Вуур районунуң «Тор-
алгы» колхозунда кол-
оз бүүдүргөлигини мура-
дчылары өзүзү эвес,
ларынч бир аз инге
Александр Вткен-соло-
ич Донгакты адап бо-
тур. Александр уу ко-
лотуң Чоозаа бо чы-
лын март айда өргани-
астаттынган хойж у
ригадасын СЭМП ТН-
ың март Пленумунуң
ыгырыгы-биле чедер
еген. Амгы үедэ эс
онкага уурткан ол
ригада бүдүн чылда че-
дип алган чедишхинне-
и өөрүшкүлү-биле
үңкөн көрүп турар. А
едишхиннен оларда
өзүз эвес.

хой надарчы-
рчу чүс хойга
106 хураган-
доруттурган,
онаштыр ор-
е 2,95 кг дүл-
п алган. ирт
А. Балдан
тертирчи би-
55—80 кг че-
р кылдыр се-
бир ирттен
дүктү кыргып
бригаданың ке-
н 9100 кг дүл
планын 9434
р ажыр күөс-
е болган.

акш ук брига-
ажулары кыш-
мелди болгаш
ири белетелин

зика чорутканнар.
үдө 455 центнери
болгаш 260 цент-
сула кыштагалар
диртинген.

Бригаданың тө-
рыг-Алаакта төрү-
хой кирер бир
ны, дөрт чурттал-
жынын, бир кызы
луну колхозтун
бригаданызын эш-
зыл-солга удуртик
дугжу зезену
дөзүл турар. Ол-
хойжу бригаданың
дүргөн туул до-
дөзш кызыманкай
дал келген.

Бригаданың
ишчилери бө эр-
рар чылдын дүлү-
дүлүгү болган.

Амгы
сиген
ор
көк
че-
Сә-
800
ажаз-
ба-
бу-
туудг
Н. Кы-
ту-
гуу-
дөөнө
төгүн
за р
жыл-
ажыл-
ту-
зунда

чедип алган чедишшин-
нерин улан быжгылавы-
шаан, келир чылда ний-
тизи-биле 39.160 кг
этти, 11 тонна дүктү,
бүдүрерин планна аан.
Анык коммунист эш
Донган бодун ба амыла
кызымканай, чүтүлдүг
удуртукчу кылдыр кер-
гүскөн. Оң удуртканы
ол бригаданың жеткени
нери СЭКП ТН-ны ың
ноябрь Пленумунун мате-
риалдарын ханызы-би-
ле таныжып көргөш,
мышны уеде малды хур
кыштадыр, оң чаш те-
лүн бүрүн менди алыр
дээш шудургу ажылдап
турарлар.

Н. ТАМДЫН.

леттүр бараннар магазинини салдыжызы С. Дотте салып шүтүмүгө 20 аягы чыл ишинде ак-сеткилди, кызымак ашпалдан келген. Ошол магазин арыг-сөөр, бараан бүртүзүсү, турум-чыскаалды салдыган. Бараан саарлагызыны ай, көпкөт планын доктамак ажыра күүсөдир аяга чачыла болу берген.

Мунакка салдыжы, кооперация кеежитинерини ортузунга таймылбыр ажалдырны багай эвес чоруду туур болташ чокугу жээк безин 60 аягы кижини кооперация кеежитинге кирип алган. Эш Дотте неделада бир катап Өлөңүктүгүн, Чечетигин болташ өскө-да чоок-кызымак малчынарнын тургаларына хергелдеп чүгүлү бараан-нарын барып салдыгавишкан, олар-нын ортузунга беседаны, солуу мон-чугазын чорудуп, плениумун бол-таш сессияны шинтирлерин та-ныштырып турар.

С. 543-йб. 000

АЖЫЛДАВЫШААН, ӨӨРЕНИР

Комсомолчу саанчы Д. Данзы-кыс
урар болгаш ивек саанындан 1300 кг
йлар иштинде күүседип алкан.

олхузуун сүт-бараа фермазын
турар. Ооң иштинде К. Докпак
турган, ам кержжи школынң 4-
ылынң түнели база эки, чүд ди-
сүттү саап алыр деп хүлээлгезин

4-ки класста кончүг эки өөреип
сүт саап алыр хүлээлгезин он бир

М. БИЧЕ-ООЛ

БИСТИҢ КУКУРУЗАЧЫЛАРЫВЫС

турар черлерде бедик дүжүттөр алынып, нийинтип мады өңи шынаадыг кукуруза силосу-биле хандыртынып турарын сөөлгү чылдарның дуржулгазы көргүзүп турар.

серип турар. Ол болза кукурузаны
холдун күш-ажылынын чарыгалы
попка өстүрөр үедө онза чууга.
Манда илииртээшкин онза уjur-ду-
залыг болгаш тарылгаларны ажаары-
нын системанын чардымас зве-
нозу болур. «Межегей» совхозтун
кукурузачылары эштер Пикало, Ци-
пушев олар үстүндө айткан чурум-
ду шынчылсы сагып турар.

Дыка хөй ажил-агыйдар кукуруза өстүрер талазы-биле 1962 чылда харыссалга чөк ажилдаан. Чижээ «Барлык» совхозка кукурузачыларнын алды звенозун тургускан турган. Тарымал добузлан соонда оларнын бежи алган а ажал азын.

«ХОВУ ДАҢГЫНАЗЫН» ӨСТҮРЕР
АСТЕРАЕРНИҢ ДУРЖУЛGAЗЫНДАН

турар черлерде бедик дүжүттөр алынып, нийинтип мады өңи шынаадыг кукуруза силосу-биле хандиртынып турарын сөөлгү чылдарның дуржулгазы көргүзүп турар.

серип турар. Ол болза кукурузаны
холдун күш-ажылынын чарыгалы
попка өстүрөр үдө онза чууга.
Манда илииртээшкин онза уjur-ду-
залыг болгаш тарылгаларны ажаары-
нын системанын чардымас зве-
нозу болур. «Межегей» совхозтун
кукурузачылары эштер Пикало, Ци-
пушев олар үстүндө айткан чурум-
ду шынчыл сасып турар.

Дыка хөй ажил-агыйдар кукуруза өстүрер талазы-биле 1962 чылда харыссалга чөк ажилдаан. Чижээ «Барлык» совхозка кукурузачыларнын алды звенозун тургускан турган. Тарымал добузлан соонда оларнын бежи алган а ажал азын.

А. БАКУЛИН,
көдээ ажыл-агый продуктулары-
нын бүдүрүлгө болгаш бететкел-
дер министрствозунуң кол

АДАНЫҢ ӨӨРҮШКҮЗҮ

Току районунд «Совет Тыва» колхозунун тайгаларже аъттанган ичылларынын хей кезин олча-омакын чанын көп турстар. Анчылар Б. Серенчи, В. Зестал 42 жашы, 8 диния, 2 адыгын болгаш еске-на аң-өлүктү колхозунга өкпек ду-гулар. Аңгыдагы диниялар 34

харлыг К. Санчидан биле 76 харлыг Б. Чөмөр 21 киш баштадыр элзэн хей өлүк аймаан киригэн.

Олчалыг зеп келген анчынар аш-чөмчөм, ок-чөмзөөн алгаш, ийиги аялгашкынче база катан азттаныв-кэннээр.

Н. СӨРӨМ

База каталог аъттаныпканнар

Аңылыздың иштинден 741

4. СЕРИЯ.

ЧАДАГАЙ АТ

«Бистин республикамыс Азияны түндүгү турарын билдир болбайт бис. Сибиринин эң улуту демдеринин бирээси күчүдүгү Енисей Тыванын тайгаларында өскөн ан, соңу чүктө Карск далайже агып кирген. Бистин өскөндө хемдеринис ышкыш Енисейни совет улус чагырып ап өгөлдөн. Саян ГЭС-ти тургускан соода Енисейни суг деңгел ужалардан бедиди көдүрүл бөөр болгаш уаг-уаг парохоттар хос-тут чоруп турар апара...»

Агафья Назарова Башкыр-пева 4-кү класска бойдус кичээлине «Сибиринин эң улуту хемдер» деп теманы ычтар тайгал-бырлап өгөлдөн.

1934 чыл. Агафья Назарова Кызылдын №1 школанын дооскан. Мынан чүгө 16 харлыг турган. Мынаарда Кызыл-даа, республика-даа башкы калдар чедишпейн турган. Оң бичезинден-не күзеп чораны башкы болур дээр күзели мынан ботанып, ол-ла школанын эге класстарга башкылап өгөлдөн.

Чаз-ла чедиш классы дооскан, башкы акылчынын талазы-биле дуржула чок анык уругун амыралык орунуга улут бергенер тургулаан. №1 школага мынаарда ажилдап турган дуржулалык башкылар Охотников, Нахоскида оларга Агафья Назарова сеткил ханышкыны-биле сактып олурар. Оларын дуржуламын, эш-хуу сүмелерин ачыш-биле ол ажилда чорут мергежи, өөрени берген.

Чыдар өртүн турган. Агафья Назарованын амыралык улут өскерилешкиннер бооп, өг-бүдөлдү-даа апарган. Анык өг-бүдөлдүн өөрүшкү-дү бичин тургал төртүтүп, зас-кежиктиг чурттан турганар.

Аза-чурттан дайны өгөлдөн. Уругларын азын фронтке чоруткан, ол хөвөр өп келбейн барган. Агафья Назарова уш уругтары Волода, Гала, Толя-биле арткан болгаш калыг-берге чыдарын чурттан эрткен. Оң уругларын ам улут кижилер апарган. Галина биле Анатолий Красноярскиде заводта ажиллап турар, бир өгү-дү Владимир Кандин хоройда уаг чүл институтта өөренип турар.

Башкырпева улус өөрелдештин шугунда 29 чыл ажиллап келген. Ол чыдарын хоройнын школаларына эрттирген. Ол Кызылдын башкы училищенин бот-өөрелдеш-биле дооскан. Хей чыдарда ажилдап келгеннин түнөдөндө арга-мергежи биле, республиканын алдарыг

башкыларынын бирээсинде сана-зын турар апарган. Оң башкылап турганы эге класстарга сөөлү сес чыдарын иштинде чангыс-даа өөреникчи класкыга каттап олутуп көрбөс. Башкылап турар эртемниге холбошкан чаз-чаа чедиш-киннер-биле доктаамал таныш, оларын бодунун акылчыга ажиллап, чогадыкчы бу-биле ажиллап турар. Кызылдын №10 школанын ажиллаан бээр 4 чыл чедиш турар. Оң амгы дөркү классчылары ычан бир-ги класска турганар.

РСФСР-НИН ШКОЛАЛАРЫНЫН АЛДАРЫГ БАШКЫЗЫ

Мурзакты башкынын кичээлдер эрттирип турары дык солун. Көргүзүп материалы чок чангыс-даа кичээл эрттирбес. Кичээл дургуунда яны-бүтү хевиринг хей-хей ажилдарын оң өөреникчилери кылып турараар. Мынагы, Липенк башкыларынын дуржуламын ол ажиллап турар. Словар ажилын эки тургускан. Таймырлар бижимедерин чорутуп турар. Бүдүргөже, бойдусче аккурсияларын доктаамал организастап, өөрелдештин амырал-биле харылазын чедиш ап турар. Кичээл бүрүдө кызымак ажилдап турган, Агафья Назарова 7—14 чедир өөреникчилерге демек салып турар.

1962 чылдын декабрь 14-те РСФСР-нин Дзиди Советинин Президиумун Чарлыг суугар Агафья Назарова Башкырпевага РСФСР-нин школаларынын алдарыг башкы деп атты ты-выска. Бу өөрүшкүдү хүнү таварыштыр оң ажил-ижин сонутуруп, чедишкениннерин чазды чүдө деп айтырарымыс-ка, ол мынча деп харылаам:

— Кичээлдерге эки белеткедиг кичээлден база яны-бүтү аргаларын ажиллаарындан алгыда, өөреникчилерин билгине кош-кас черин анаа эрттирбейн, ону анаа дораан-на, мынагыла бидин-дирин чедиш ап турар мен. Оң-биле өөрелдештир өөреникчилерин кичээлге организастыг болурунга чачыктырып турар мен. Мынаган өөреникчилер кичээлге, экинчи хары-зында чачыктырларын болгаш немелдерин черле эрттирбес.

Класса пионер ажилын чорутуу денгеле, сонутурагыч

кыдыр тургускан. Яны-бүтү темаларга сбирларын эрттирип турар. Чижээ, чокта чаз республиканын Алдан мадыр аттыг музейинге Тыванын баштайгы пионерлери-биле ужуражылга оору солун эрткен. Дөркү классчылар чүгө бө өөрелдеш чыгында бели 4 тонна ажыг дем-ир кескиндин чыгганар.

Ол башкынын ажилында ду-залаар бир улут күш ада-нелер бооп келген. Оларга конферен-цияны база ажил кичээлдерин организастап турар. Дөртен беш харлыг болжажак

ам-даа шимчентир, кашпагай көстүр бө кижик 29 чыдар иш-тинде дык-ла хей кижилерин өөрелдеш, амыралыкче орун ажиллап. Бидингерже орун ажиллап берген башкыныг кыч чоргаарланмас боор. Ол ыш-кыш, Агафья Назарованын сет-ки ханышкыны болгаш ижит мынакыл-биле хей-хей өөреник-чилери сактып чорутурар.

Б. ДИРИН.

АВЫЯК БАШКЫЛАР

Чыгаралды сес чыл школанын анык башкылары Л. Суханова биле М. Седебаа башкылар коллективинин, өөреникчилерин хунд-келин чалап алган. Оларын өөр-дип турар өөреникчилери эртем-талазы-биле быжыг билиглерин шим-гедип ап турар. Седебаа 5—8 классларга төрөн дык, Суханова 5-ки классын, уаг-уаг башкыны болушаан, 5—7 классларда орус дык башкылап турар.

Оларын башкылап турар эртем-неринге, бидингир тода өөрелдеш турарына өөреникчилерин сонуту-галы белсөө. Бу башкылар кичээл бүрүдө эи-не шынгын белетке-ли, өөрелдешке көргүзүп материал-дарын уругула ажиллап келген. Ка-быз-даа классан дашкаар кижил-диге ажилын чорутуп турар, өөр-еникчилерин ада-нелери-биле хары-лазын быжыгалаан. Олар башкы-нарга четкилеп, бекселдерин чорутуп турар. Анык башкыларын башкы-лап турар классарынын өөрелдеш-тини шыныра каян-даа 90 хуудан кудулазын.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

ВУЛКАНЫГ ДАГЛАРНЫН ШИНЧЭЭЧИЛЕРИ

ССРЭ-нин Эртемнер академиянын Сибирь салбырын ала-анология институтун Камчаткада Петропавловскиде тургускан. Хөдөлүп турар вулканнын шуут-ла районунда туруп турар стан-ционарны пункттар институттун чанында бар.

Авачинский болгаш Корякский деп хөдөлүп турар ийи вулканнын аразында кертликте туруп турар Авачинский деп чаз ста-ционар ажиллап өгөлдөн. Эртемденер, колдуунда-ла салым-чала-ныг аныктар отут дагларын байдалын бүтү талазы-биле шин-чеп турар.

Вулканнын «тынымшкыны» эртемденер кичээлге-биле шин-чип туралар. Анык шинчөөлөр черин чажыттарыче быжыг турушту-биле ханылап турар.

ЧУРУКТА: Карымский вулканнын чаз тешикшин үзүндө «ты-ним» турары бо-дур. Ол дээр өөренип көөрүнүч көчүт сүртөнч чери-дир. Оң талазында чурукта: оператор Михаил Каменицкий биле лаборант Николай Корчагин олар Авачинский вулканнын району-ла ажиллап туралар. Алаанда чурукта: стационарны ажилла-чыларынын ажил хүнү. Артында—Корякский жогаар.

Фотолар Н. Огородов биле Ю. Муравкин.

СЭТА-нын фотохроникасы.

ШУГУМЧУЛЕДИГ ОДУРУГЛАР

Черзи бажыңнар

Би-Хем районда «Испра» көдө ажил-агый артели республиканын эге баштайгы тургустунган колхоз-тарын бирезин болгай. Ол хире-инде-ле колхозчуларын үлгелерин чуртала бажыңнары-биле ха-лы-рылаан быжыгалаан. Олар бажы-нарга четкилеп, бекселдерин чорутуп турар. Анык башкыларын башкы-лап турар классарынын өөрелдеш-тини шыныра каян-даа 90 хуудан кудулазын.

Оларын башкылап турар эртем-неринге, бидингир тода өөрелдеш турарына өөреникчилерин сонуту-галы белсөө. Бу башкылар кичээл бүрүдө эи-не шынгын белетке-ли, өөрелдешке көргүзүп материал-дарын уругула ажиллап келген. Ка-быз-даа классан дашкаар кижил-диге ажилын чорутуп турар, өөр-еникчилерин ада-нелери-биле хары-лазын быжыгалаан. Олар бажы-нарга четкилеп, бекселдерин чорутуп турар. Анык башкыларын башкы-лап турар классарынын өөрелдеш-тини шыныра каян-даа 90 хуудан кудулазын.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

Чөөн-Хемчик районда Ленин ат-тыг колхозтун чолачылары О. Ду-гар-оол биле А. Олар олар 30 хуу километр черге хүнү үш каттап чоруп турган. Боттарында быжы-лаан фермаларын мал чечи-биле үзүктөл чок хандырып турар.

Олар сөөлү ийи нелелда хаван фермаларыга 810 центнер саванын, бирги сүт-бараан фермаларыга 1250 центнер саванын сөөктөн. Чудурук-чулар С. Монгуш, М. Уйук, Л. Олар, М. Сүдөр-оол олар база эки ажилдап туралар.

О. АРАКЧАА.

Т. ДОЮНДУП.

Тес-Хем район.

Эни ажилдап турар

